

Asia: VN/25324/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi vesilain muuttamisesta ja luonnos valtioneuvoston asetukseksi vesitalousasioista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (merituulivoima)

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne 1 §:ään – soveltamisala ja merituulivoimahankkeen määritelmä.

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa.

Tulee pyrkiä hankekokonaisuuden yhdenmennyksen luvitukseen ja valvontaan, jossa otetaan huomioon koko elinkaari ja sähkölinja maalle asti sekä muun muassa vedyn tuotanto merellä. Kolmanteen momenttiin tätä kokonaisuutta voisi vielä selventää: "...merituulivoimaloita ja KAIKKIA niihin liittyviä rakennelmia..."

On tärkeää, että ympäristöä turvaavia määräyksiä voidaan antaa ja vesilakia soveltaa tehokkaasti myös merituulivoimaloihin niiden sijainnista huolimatta. Vesilain soveltamisalaa tulee siksi tulkita laajentavasti. Näin lainsäädäntöön ei jäisi aukkoja.

Merituulivoimaloiden aikajänne on usein monia muita hankkeita pitempi. Siksi on tärkeää varmistaa luvittajalle riittävät valtuudet antaa ja myös päivittää määräyksiä sekä ottaa huomioon myös uudet tieteelliset tiedot, uudet kokemukset meiltä ja muuata yms.

On tärkeää säätää myös jo rakennettujen merituulivoimaloiden purkamisesta. Niitä ei ole monta, ja niiden purkuvaihe on vasta edessä.

Merituulivoiman huutokauppaamenettelyssä on esimerkiksi Saksassa käytössä maksuja, joissa osa tuotosta ohjataan esimerkiksi meriluonnon hyväksi tehtävään työhön. Tällaista maksujärjestelmää voitaisiin soveltaa myös merituulivoimaloiden ympäristövelvoitteiden täyttymisen varmistamiseen, joka voi olla laajempi kuin jäljempänä käsiteltävä vakuusmenettely.

2. Kommenttinne 2 §:ään – merituulivoimaa koskeva lupa (tarpeelliset lupamääräykset).

Sekä kommenttinne 3 §:ään – merituulivoimaa koskevan luvan voimassaolo (pidempi määräaika hankkeen toteuttamiseen ryhtymiselle).

On tärkeää, että määräyksiä voidaan antaa vesilain nojalla sekä veden alle että päällä oleville rakenteille ja töille.

On ymmärrettävää, että joskus määräaika voi merituulihankkeiden erikoispiirteiden vuoksi olla tavallista pidempi.

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että määräaika purkamisluvan hakemiselle tulisi asettaa jo vesilain mukaisen luvan yhteydessä. Olisi tärkeää, että riittävä valtuutus kyseessä olevan lupamääräyksen antamiseen nostetaan lain tasolle eikä jätetä vain mahdolliseksi lupamääräykseksi.

3. Kommenttinne 4 §:ään – olennaiset tekniset vaatimukset (viittaukset rakentamislakiin).

On tärkeää, että kaikki ympäristöön vaikuttavat asiat voidaan hoitaa riippumatta lakien soveltamisaloista.

Merituulivoimaloissa tulisi olla valmius muun ohella myös lintujen törmäystä estäviin tutkapysäytysjärjestelmiin.

4. Kommenttinne 5 §:ään – rakennustyön suorituksen valvonta (rakennuttajavalvonta ja valvontasuunnitelma, ulkopuolisen tarkastuksen riippumattoman ja pätevän asiantuntijan lausunnot).

Sekä kommenttinne 6 §:ään – lopputarkastus. Onko ehdotuksen mukainen rakennustyön valvonta talousvyöhykkeellä riittävä tai pitäisikö pitäisi säätää muista vaatimuksista?

Valvojan viranomaisen kulut tulee varmistaa toiminnanharjoittajalta "aiheuttaja maksaa" -periaatteen mukaisesti.

On tärkeää, että lopputarkastus tehdään myös paikan päällä, ei vain paperien perusteella.

5. Yleiset kommentit rakentamisen sääntelystä.

Onko ehdotuksen mukainen rakentamisen sääntely talousvyöhykkeellä tarkoituksenmukainen ja riittävä vai pitäisikö sääntely toteuttaa toisin?

Pitäisikö talousvyöhykkeen rakentamisessa olla samankaltaiset osapuolten vastuut ja tehtävät kuin rakentamislain 8 luvussa? Pitäisikö työnohtajille ja suunnittelijoille olla rakentamislain 7 luvun mukaiset kelpoisuusvaatimukset ja kelpoisuuden toteaminen?

On tärkeää, että talousvyöhykkeen sääntely olisi ympäristön kannalta yhtä tiukkaa kuin muuallakin. Varsinkin yhteisvaikutukset tulisi selvittää.

Lintujen ja merinisäkkäiden liikkumista ja alueiden käyttöä on toistaiseksi tutkittu hyvin vähän. Kyse on jopa kymmenien miljardien hankkeista, joten ympäristövaikutukset tulee selvittää skaalan edellyttämänä laajana ja monivuotisena selvitystyönä.

6. Kommenttinne 7 §:ään – purkamisvelvollisuus ja jälkitoimenpiteet. Miten purkamisvelvollisuudesta olisi tarkoituksenmukaisinta säätää?

Käytöstä poistuneiden merituulivoimaloiden purkamisvelvollisuuden ja jälkitoimenpiteiden lisääminen vesilakiin on erittäin kannatettavaa ja tärkeää.

Luonnonsuojeluliiton lähtökohta on, että tuulivoiman purkamisen lainsäädännön tulee varmistaa kaikkien rakenteiden – merenpäällisten, merenalaisten, maanpäällisten tai pohjaan haudattujen – poistaminen tuulivoimalan elinkaaren lopussa. Tämä tulisi muotoilla selkeämmin 7 §:ään.

Kiviainesta olevien eroosiosuojauksien ja muun kiviaineksen jättäminen purkamisvelvoitteiden ulkopuolelle voi kuitenkin olla konetyömäärän, haitallisten työnaikaisten vaikutusten ja kuljetusten kannalta ympäristölle parempi vaihtoehto. Poikkeamaa voisi hakea erikseen purkuluvan hakemisen yhteydessä. Jos rakenteita sallitaan jätettäväksi pohjaan, niiden vaikutuksia tulisi seurata.

Lähtökohtaisesti vakuuksien määrää ei pidä alentaa minkään rakenteen purkamisen pois jättämisellä luvitusvaiheen alustavassa purkamissuunnitelmasta. Tällä varmistettaisiin, että mahdollisia vasta tuulivoimaloiden käytön myötä ilmi tulevia ympäristövaikutuksia aiheuttavat rakenteet voidaan poistaa purkuvakuuksien kattaessa myös esimerkiksi merenalaisten kaapelien täydellisen poiston, josta poikkeamista taustaraportissa pidettiin mahdollisena.

Lakiehdotuksen mukaan, mikäli kaapelit on turvallisesti haudattu sedimenttiin, ne voidaan ”Merituulivoimaloiden purku” -selvityksen mukaan jättää paikalleen. Kuitenkin jos ne ovat paljastuneet tai rapautuneet, ne on poistettava tai haudattava uudelleen. Merikaapelien poiston kokonaisympäristövaikutuksia arvioitaessa tulee laskea myös merikaapeleissa olevan merkittävän täysin kierrätettävissä olevan kuparimäärän louhinnasta ja rikastamisesta syntyvät päästöt sekä kuparin kierrätyksen rahalliset ja ympäristöhyödyt.

Puku tulisi ajoittaa niin, ettei se häiritse meriluontoa.

7. Kommenttinne 8 §:ään – purkamissuunnitelma.

Purkamissuunnitelmasta määrävä 8 § on riittävä. Merkittävämpi vaikutus on valtioneuvoston asetuksen 10 b §:lla, josta myöhemmin lisää.

Yleisesti ottaen lupaviranomaiselle tulee antaa valtuudet päivittää määräyksiä uusien tietojen perusteella. Tämä on tärkeää, koska hankkeen elinkaari voi olla monta vuosikymmentä. Sinä aikana tiedot, kokemukset ja parhaat käytännöt voivat muuttua.

8. Kommenttinne 9 §:ään – purkamisvakuus ja sen määrä.

Ehdotuksen mukainen Lupa- ja valvontaviraston arviointiin perustuva purkamisvakuus on kannatettava lähtökohta. Näin purkamiskustannukset voidaan määrittää todellisia purkukustannuksia vastaavan kokoisiksi. On huomattava, että kustannuksilla on taipumus kasvaa ajan myötä.

9. Kommenttinne 10 §:ään – vakuuden asettaminen.

Vakuutta tulisi olla ehdotettua suurempi osuus jo hankkeen toteutuksen alkaessa, vaikka koko vakuutta ei olisikaan kerättävä ennen aloitusta. Tästä tarkemmin asetuksen yhteydessä.

10. Kommenttinne 11 §:ään – vakuuden voimassaolo.

Hankkeiden pituuden vuoksi vakuuksien riittävyyttä tulee tarvittaessa ajan mittaan päivittää

11. Kommenttinne 12 §:ään – vakuuden realisoiminen ja vapauttaminen.

Vakuus tulee vapauttaa sitten, kun kaikki veloitteet on täytetty ja siitä tulee valvojan viranomaisen päätös.

12. Kommenttinne 13 §:ään – vakuuden hallinnoinnista perittävät maksut.

On tärkeää, että viranomaisten työ rahoitetaan ”aiheuttaja maksaa” -periaatteen mukaisesti.

13. Kommenttinne vaikutusten arviointiin?

Onko joitakin olennaisia vaikutuksia jäänyt ottamatta huomioon?

Merituulihankkeista ei ole Suomessa vielä paljoa kokemuksia ja purkamisesta vielä vähemmän. Seurannoilla on siksi tavallistakin suurempi merkitys. Näin on myös sekä purkamisessa että mahdollisessa joidenkin rakenteiden pohjaan jättämisessä.

14. Yleiset kommenttinne ja huomionne esitykseen.

Luonnonsuojeluliitto pitää lakiesitystä tarpeellisena ja kiittää hyvää lainvalmistelusta.

Luonnonsuojeluliitto kannattaa tuulivoimaa, kunhan sille on kestävä perustelut sekä tarvittavat sähkölinjat sijoitetaan ja hankekokonaisuuden muut ympäristöasiat hoidetaan kestävästi.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi vesilakiin uusi merituulivoimaa koskeva luku. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi vesitalousasetukseen merituulivoimaa koskevat tarkemmat säännökset. Tavoite kytkeä menettely talousalueen merituulivoiman purkamisvelvoitteista tiiviisti vesilain mukaiseen lupamenettelyyn on lähtökohtaisesti hyvä.

On tärkeää, että viranomaisten ja Vaasan hallinto-oikeuden voimavarat turvataan.

Annamme mielellämme lisätietoja:

- Anna Soirinsuo, Itämeri- ja vesiasiantuntija, p. 045 7885 3125, anna.soirinsuo@sll.fi
- Tapani Veistola, toiminnanjohtaja, p. 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi
- Lausunnon tekemiseen osallistuivat myös FT Antti Halkka ja ympäristöpäällikkö Antti Heikkinen.

15. Kommenttinne 10 a §:ään – talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeen lupahakemuksessa esitettävät suunnitelmat ja selvitykset.

-

16. Kommenttinne 10 b §:ään – purkamissuunnitelman sisältö. Mitä tietoja purkamissuunnitelmassa pitäisi esittää?

Purkamissuunnitelman vaatimuksiin tulisi asetusehdotuksessa olevien lisäksi lisätä kohta:

7) purettavien materiaalien kierrätysuunnitelma.

17. Kommenttinne 10 c §:ään – purkamisvakuus.

**Miten purkamisvakuutta pitäisi kerryttää ja monessako osassa se olisi tarkoituksenmukaisinta asettaa?
Mihin mennessä vakuuden olisi viimeistään oltava kerrytettynä?**

Lähtökohtaisesti hankkeen toteutuksen alkamishetkellä koko Lupa- ja valvontaviraston määräämä purkamisvakuus olisi hyvä olla kerrytettynä. Tämä ei välttämättä ole realistista, mutta tulisi pohtia, onko 20 vuoden aikajänne ja purkamisvakuuden kerryttäminen epävarmoista tuotoista riski, joka tulisi minimoida vaatimalla 50 % purkamisvakuudesta jo hankkeen alussa, ja tämän jälkeen kertyminen tapahtuisi 10–20 vuoden aikajänteellä. Jo realisoituneiden vaihtelevien tuotto-odotusten valossa on epävarmaa, tulisiko summa kertymään hankkeen loppuun mennessä suunnitellusti. Pitkällä aikavälillä on epävarmaa, tuleeko voimala kannattamaan riittävästi muuttuvassa ympäristössä ja onko vakuuksia maksava rakennuttajayhtiö olemassa koko voimalan elinkaaren tai vakuuden kertymisajan pituutta.

Mahdollinen kriisitilanne tai sota tulee ottaa huomioon muun muassa ennen aikaiseen purkuun velvoittavana tekijänä.

Lisäksi kustannuksilla on taipumus nousta ajan mittaan.

Veistola Tapani
SLL - SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY Toimeksi saaneena
toiminnanjohtaja Tapani Veistola